

OSMERRA

Smalspora tankar frå Osbanens Venner

*Hjul på stasjonen
På sporet av ei forlenging
Nye gjenstander*

I denne søte hjuletid

Når dette skrives, har Nidar og Freia allerede tjent millioner på salg av julemarsipan. Jula startet vel i slutten av september da de første marsipangrisene fant vegen fram til disken på Best-stasjonen på Os. Men jula startet ikke på ordentlig før 2. desember da vi hadde hjuleåpent på stasjonen.

Et stort dieseldyr som heter "Os", trakk og skubba i vogna på det ca 70 meter lange sporet vårt. Stasjonsområdet var fullt av glade mennesker. Alle var blide, drakk gløgg, spiste klementiner og hadde det fint. Mens Frank Sinatra sang julesanger inne i venterommet, satt undertegnede i poståpneriet og stempla julekort mens Per Ivar ga litt ekstra gass på dieseldyret, bare for å kjenne hvordan det var da banen kunne gjøre svimlende 25 km i timen.

Selv synes jeg synd på Egil. Han greide flere ganger i løpet av søndagen å gå glipp av selveste julenissen! Hver gang nissen var innom med striesekken full av klementiner, var Egil og gjorde ett eller annet ærend. Synd at han ikke fikk være med i vogna mens selveste nissefar prøvde seg som konduktør!

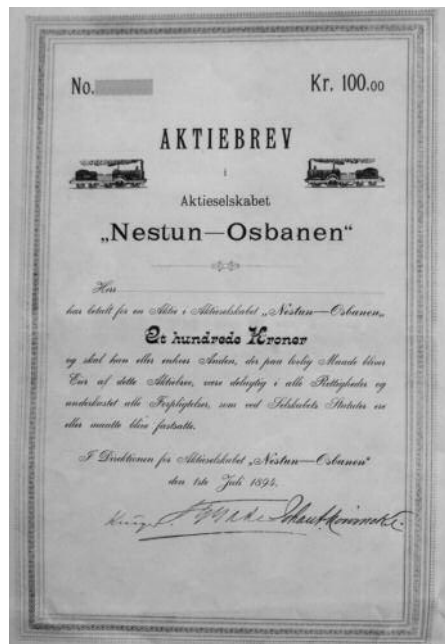
Os, 2. søndag i advent

Jarl A. Aspaker

Kjøp aksjebrev i Nesttun-Osbanen !

Originale aksjebrev frå Nesttun-Osbanen vart i haust trykte opp, med valørar på 100,- og 1.000 kroner. Aksjebrev vert selde til den pålydande prisen. Brev er redigerte litt i høve til originalen, slik at namnefeltet er blankt og kan fyllast ut med namn på ny kjøpar.

Dei originale underskriftene til Osbane-direktørane Krüger, Gade og Mowinckel er beholdne. Osbanens Venner har ein eigen aksjeprotokoll der nummer på aksje og namn på kjøpar vert ført opp.

Aksjebrev er flotte som veggpynt! Ved å kjøpa aksjebrev støttar du opp om foreininga sitt arbeid. Aksjebrev vert frå vår side også nytta som påskjønningar til personar eller verksemder som bidreg med spesiell innsats eller gaver til foreininga.

Ta kontakt snarast om du ønskjer å teikna aksjar. Du kan óg kjøpa aksjar på stasjonen når museet har ope.

Velkomen!

OSMERRA - medlemsblad for Osbanens Venner, Postboks 87 Fana, 5859 Bergen.

Redaksjon: Per Ivar R. Tautra, per.tautra@gmail.com og Jarl A. Aspaker, jarl@aspaker.no - Tel 95812345.

Grafisk produksjon: jarl@aspaker.no - Hvem gidder lese kolofonen?

O hjul med din glede

Søndag 2. desember var selveste nissefar på besøk på Stasjonen. Les reportasjen fra Fanaposten på side 4 og 5.

Av Laila Borge, Fanaposten
laila@fanaposten.no

Søndag 2. desember var Stend stasjon åpen. Det var Jul i skomakergata-stemning med julegløgg og vaffellukt, halvpyntet juletre og damp fra lokomotivet. Det viste seg til og med at Osbanen har en egen nisse.

Konduktørnisse

Men hvem er egentlig Osbanenissen?

- Han er en konduktørnisse, får vi forklart.

- Jeg passer på at alle sitter fint på plassene sine når toget går, sier nissen selv om dagens oppgave.

Så snart det kommer barn på stasjonen, vinker han dem ombord på toget. De voksne også. Så vifter han med det grønne flagget, og toget går. Frem og tilbake på det 40 meter lange sporet.

I sekken som Osbanenissen har over skulderen, har han mandariner som han deler ut til barna.

- Jeg er jo snill, sier han og humrer.

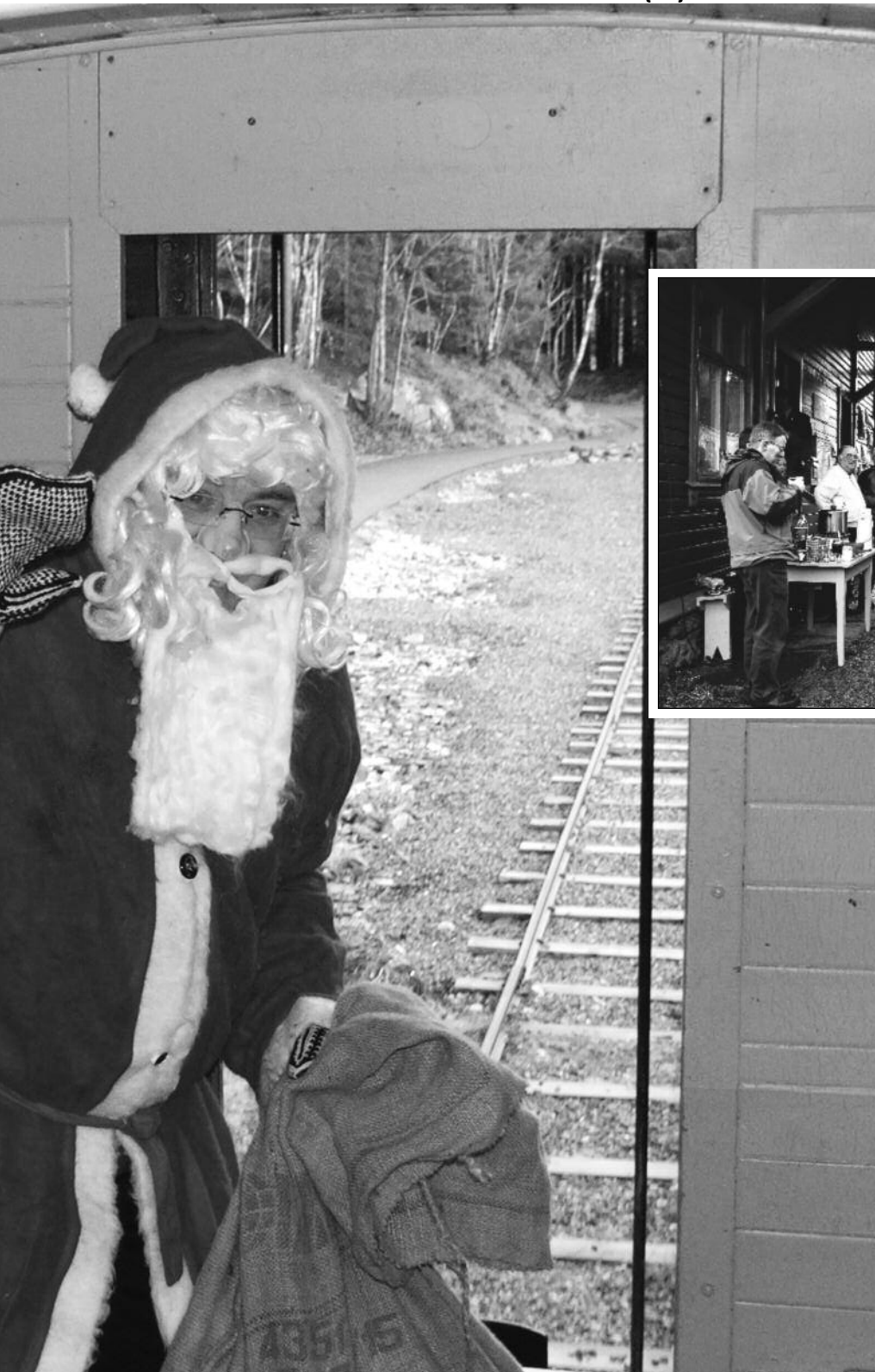

Juleverksted

Likevel er det ikke alle som tør å stole på nissen. Noen av barna synes nissen er direkte skummel og holder seg på trygg avstand.

PYNTER: Iben Marie Dalhaug Aarbakke (5) har laget koger til å henge på juletreet ved Stend stasjon. Foto Laila Borge.

Da er det greit å ha et loft å gjemme seg på. Loftet på Stend stasjon er ikke et dumt gjemmeded. Der har Janne Skavhellen sitt atelier. I forbindelse med at Osbanens Venner har invitert til jul på stasjonen, inviterer hun til juleverksted i atelieret. På juleverkstedet har Iben Marie Dalhaug Aarbakke (5) med god

KONDUKTØRNISSE: På søndag var det nissen som ønsket velkommen på veterantoget på Stend stasjon.

hjelp av Janne Skavhellen laget korger som hun tar med seg ut og henger på stasjonens juletre.

- Dette er første gang jeg pynter juletre i år, sier Iben Marie.

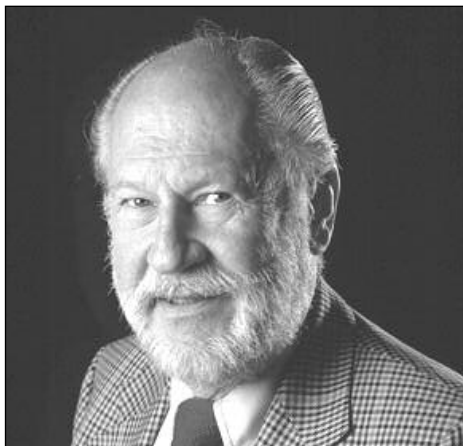
Hun tror imidlertid at det blir mer juletrepynting i måneden som kommer.

Kanskje tradisjon

Den frivillige organisasjonen Osbanens Venner håper at det kan bli en tradisjon med jul på stasjonen første søndag i advent hvert år.

- Men det blir bare den ene søndagen. Nå kommer jeg ikke tilbake hit flere ganger i år. Kanskje jeg kommer tilbake neste år, hvis jeg får tid, sier den travle Osbanenissen.

Tidligere riksantikvar Stephan Tschudi-Madsen er død

Stephan Tschudi-Madsen
1923 - 2007

Tidligere riksantikvar Stephan Tschudi-Madsen sovnet stille inn i sitt hjem natt til torsdag 11. okt.. Han ble 84 år gammel. Stephan Tschudi-Madsen var riksantikvar fra 1978 til 1991.

Han utmerket seg som en dyktig og engasjert riksantikvar som i kraft av sin person fikk kulturminnene frem fra glemselen hos mange mennesker.

Tschudi-Madsen var en meget dyktig kommunikator og inspirator. Han hadde en egen evne til å levendegjøre historien. Mange husker sikkert hans entusiasme fra flere tv-programmer hvor han sammen med blant annet Carsten Hopstock tok for seg kulturminner og vår historie. Han har også en meget omfattende produksjon av bøker bak seg. Med sin faglige og kulturelle bakgrunn deltok han også ofte i den generelle samfunnsdebatten.

Stephan Tschudi-Madsen var engasjert i en rekke foreninger og råd, blant annet i Akershus Slotts Venner, Arkitektmuseets venner, Rådet for Norsk Folkemuseum og Statens kulturminneråd. Han har for sin innsats fått mange æresbevisninger. Han var kommandør av St. Olavs orden, æresmedlem av Fortids-minneforeningen og medlem av Det Norske Vitenskapsakademiet.

Nils Marstein
riksantikvar

kilde: www.riksantikvaren.no

Vi i Osbanens venner kjenner Tschudi-Madsen som gutten som knytter skoene. Bildet av han som liten gutt vil gå inn i historien som et av de beste hverdagsbildene fra Osbanen!

Få nyhendebrev på e-post!

Osbanens Venner har oppretta ei e-postliste for medlemmer og andre som er interesserte i det som skjer på Stend stasjon og elles om ting som har med Osbanen å gjera.

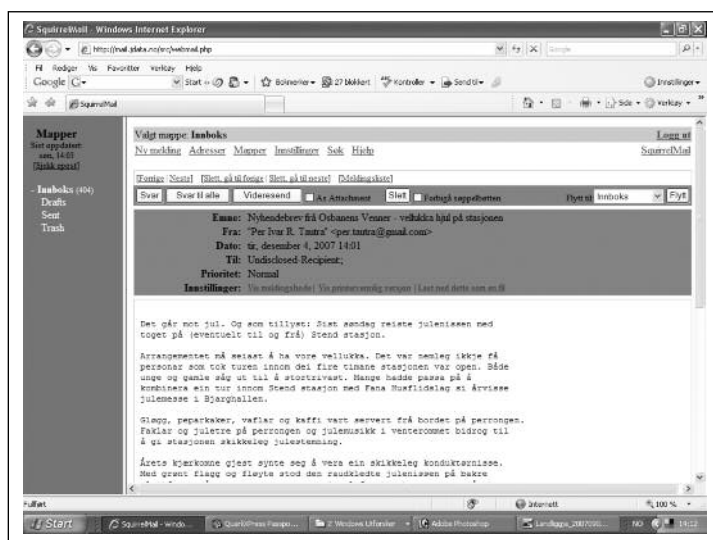
Elektroniske nyhendebrev vert sende ut fleire gonger for året, kvar gong når noko skal skje eller har skjedd.

Dersom du ikkje allereie er mottakar av dei elektron-

iske nyhendebrev, kan du senda ein e-post til osbanen@museumsnett.no

skriv "Innmelding e-postliste", så er du med. "Osmerra" vil framleis

koma ut og vil gi fyldigare informasjon enn det som kjem i e-postane.

Til gjengjeld vil me med elektroniske meldingar kunna nå medlemmer og andre interesserte med hyppigare informasjon. Alle meldingar vert sende ut som blindkopiar, slik at ingen treng vera redd for at e-postadressa skal verta spreidd til mange ukjende.

Per Ivar

Hjul på Stend stasjon

Nissen møtte dieseldyret "Os"

Rudolf Rein var for høvet bytta ut med dieseldyret "Os". (Er det det som heiter Nissan Diesel, skal tru?). Dyret var forresten ikkje heilt i godlage, og gav frå seg veldig mykje røyk dei første turane - nesten som om det var gamle damploket med same namn som var kome tilbake til Stend. Men etter kvart kom maskina til hektene, og toget køyrde i løpet av dagen mange turar med glade reisande.

Glade passasjerar

Arrangementet må seiast å ha vore vellukka. Det var nemleg ikkje få personar som tok turen innom dei fire timane stasjonen var open. Både unge og gamle såg ut til å stortrivast. Mange hadde passa på å kombinera ein tur innom Stend stasjon med Fana Husflidslag si årvisse julemesse i Bjarghallen. Sist Osbanens Venner heldt open stasjon i desember, var ikkje datoen samanfallande med julemessa. Samantreffet i år var nøyre planlagt, og var nok ein medverkande faktor til at oppslutninga om arrangementet vart monaleg betre.

Naturleg avgang

- Når går toget? var det mange som spurde. Nei, det gjekk når det var passasjerar som skulle med. På Stend stasjon har ein nemleg gått vekk frå rutetabellen og gått over til naturleg avgang. Det er betre enn for tidleg avgang...

Julenissen tok toget frå Stend stasjon. For andre gong inviterte Osbanens Venner i desember 2007 til jule-open jernbanestasjon. Arrangementet må seiast å ha vore vellukka.

Det er to år sidan sist Stend stasjon var pynta til jul. Den gongen vart arrangørane velsigna med eit skikkeleg øs-pøs-ver og svært få besøkjande. I år vart resultatet heilt motsett: Veret synt seg frå si (nest) beste side, og mange glade menneske tok turen innom.

Ingen tog utan hjul

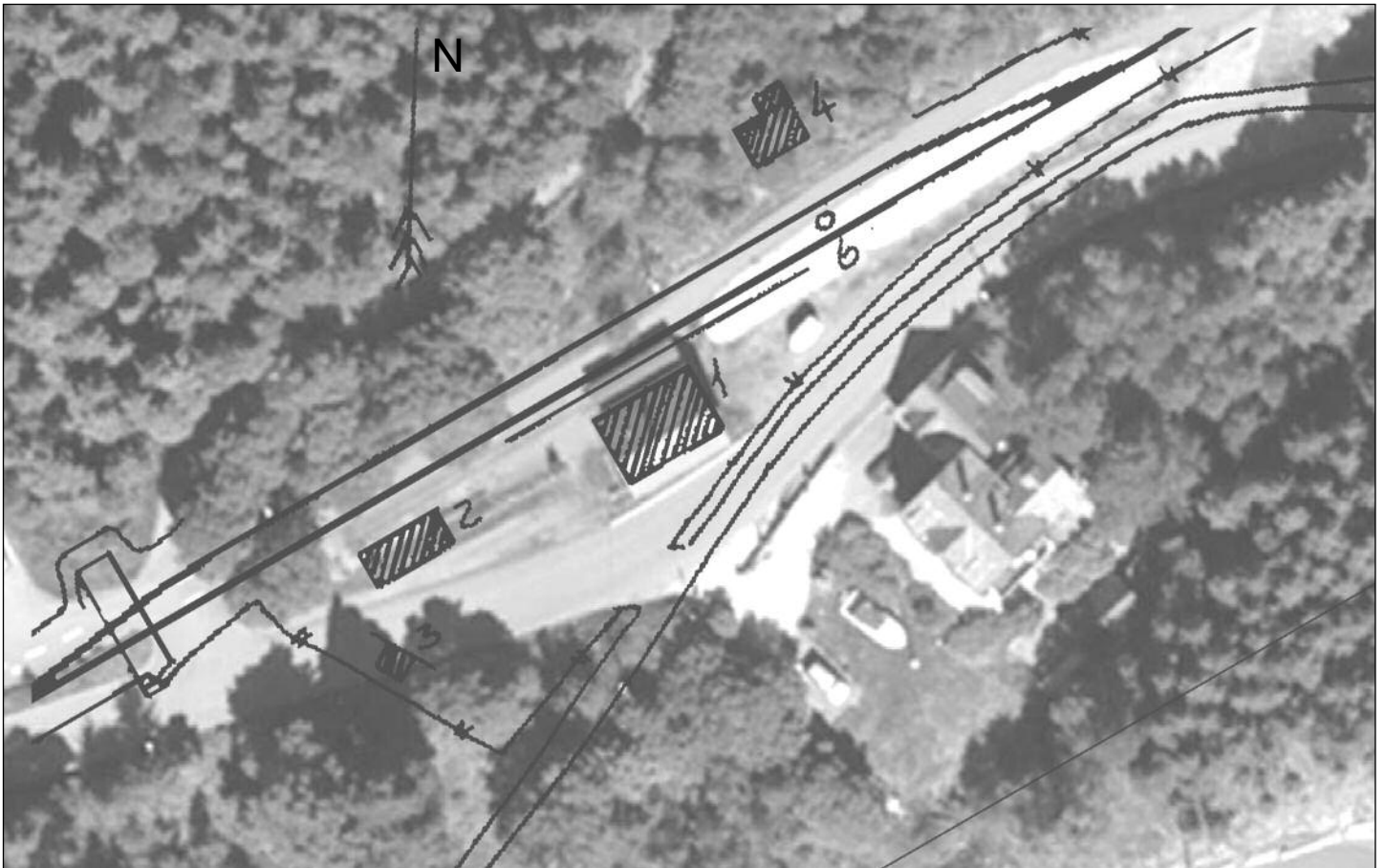
Det var søndag 2. desember at julenissen entra toget på Stend. Arrangementet var på førehand tillyst i lokalavisene, i tillegg til på Osbanen sine internettsider og på e-post til potensielle interesserte. At det skulle feirast jul på stasjonen, var ikkje så unaturleg. Som

kjent, toget er avhengig av (h)jul for å koma seg av stad... Gløgg, peparkaker, vaflar og kaffi vart servert frå bordet på perongen. Faklar og juletre på perongen og julemusikk i venterommet bidrog til å gi stasjonen skikkeleg julestemning.

Konduktørnisse

Årets kjærkomne gjest synt seg å vera ein skikkeleg konduktørnisse. Med grønt flagg og fløyte stod den raudkledte julenissen på bakre plattformen på vogna og gav avgangssignal for toget, og passa på at passasjerane oppførde seg fint om bord. Sidan det i røynda var formann i Osbanens Venner, Egil Olav Jakobsen, som hadde kledd seg ut til det uigjenkjennelege, var resten av personalet sikre på at toget var i gode hender. Egil har nemleg allereie to års erfaring med å vera konduktør på toget på Stend stasjon.

Stend stasjon - Hva med å gjenoppbygge sporarrangementet?

Her har vi tatt et fly/satelittfoto av stasjonsområdet på Stend, hentet fra www.norgebilder.no, og så har vi lagt sporplanen fra Per Ivar Tautras bok om Osbanen oppå bildet, for å gi et inntrykk av hvordan det så ut på Stend den gangen Osbanen enda var i drift. På bildet er følgende nummer: 1: Stasjonsbygning, 2. Godshus, 3. Pissoar, 4. Vaskehus, 6 Vannstender.

Som nyinmeldt i Osbanens Venner, og med lang fartstid i sikring, gjenoppbygging og formidling av vår tekniske historie, har det gledet meg å se den aktivitet foreningen i de siste par årene har lagt for dagen. Fjerning av den siste tyskerbrakken og haugen øst for stasjonsbygningen gjorde underverker, og vips, så var areal til rådighet for å gjenskape noen sporlengder.

Samtidig med overføring av diesel-loket OS, gis det nå mulighet for en liten togtur for unge og gamle. Dette er ikke dumt ut fra målet om å videreforme historien om Osbanen.

Arealet foran stasjonsbygningen har nå åpnet seg, og man ser hva som mangler. Sporet selvfølgelig. Og de tre bygningene; pakkhuset, vaskehuset og utedoen. Tiden er kanskje inne for å ta et skikkelig tak i rekonstruksjon av Stend stasjon?

På illustrasjonen har vi vist banens sporarrangement sammen med området i dagens fugleperspektiv. Den mest omfattende arealendring ser nå ut til å være at veien forbi stasjonen er ført inn på stasjonsområdet der utedoen lå, og videre delvis inn på hovedsporet mot Nesttun.

Det har ved flere tilsvarende prosjekter i inn og utland vært gjennomført

gjenoppbygging av stasjonsområder, ja hele banestrekninger for den saks skyld. Det mest kjente her hjemmefra er Setesdalsbanen der Røyknes stasjon, i 2004, 42 år etter nedleggelsen, igjen kunne ta imot tog. Foruten sporet var også samtlige bygninger fjernet, og alt måtte gjenoppbygges. I tillegg til å gjenoppbygge stasjonen, måtte 3 kilometer av det gamle jernbanesporet gjenoppbygges, og dette inkludert en kilometer helt ny trasé da den gamle var lagt under vann! For den som er interessert kan mer om gjenopprettelsen leses på www.setesdalsbanen.no. På Gotland har vi forresten et enda "verre" prosjekt, les www.gotlandstaget.se.

Slike prosjekter dreier seg for det meste om politisk vilje (omregulering) og økonomi. Samtidig krever det en fasthet fra initiativtager på at det er dette vi vil. Forståelsen for at kulturminner har en oppgave i verdiskapingsammenheng har økt voldsomt de senere år. Bare teksten på siste stortingsmelding om kulturminner, "Leve med kulturminner" (St.meld nr 16/2004-2005), sier noe om dette. Kulturminner er rett og slett blitt en del av vår hverdag.

Det er også verd å merke seg at det i de senere år er blitt mer penger til rådighet for kulturminneprosjekter. Både fra det offentlige og fra private. Riktignok øker også søknadsmengden, men den som har gode prosjekter har fortsatt de beste muligheter. Derfor er jeg rimelig sikker på at utviklingen av "det gode prosjekt" er den beste måten å sikre seg penger på. Et godt prosjekt er samtidig godt forankret lokalt og følger de politiske strømningene som foregår i samfunnet. Kanskje et mål å få prosjektet i havn til Kulturminneåret 2009 og 115 år siden baneåpningen!

Samtidig med utvikling av en forstudie for å gjenskape Stend jernbanestasjon, mener jeg det bør gjøres undersøkelser for å få frem et damplokomotiv til prosjektet. Et ekte damplokomotiv hadde jo gjort underverker for store og små sammen med passasjervognen og den gjenoppbygde stasjonen. Da ville også vannstenderen og vannreservoaret i skråningen ovenfor fått en funksjon. Man bør i hvert fall ikke begrense seg for å undersøke mulighetene!

*Carl Frederik Thorsager
"gammel Osbanevenn"*

Før og nå: Over ser vi stasjonsområdet i dag, etter at betongplata er fjernet og sporet forlenget noen meter. Foto: Thorsager. Under er samme område fotografert i et av banens siste år, 1931. Foto: Franz Blaha.

Carl Fr. Thorsager (f. 1949) har helt siden ungdomsåra spilt en rolle i det meste som har med jernbanebevaring i Norge å gjøre. Han var tidlig med på Urskog-Hølandsbanen og var en av initiativtakerne til dannelsen av Norsk Jernbaneklubb i 1969 før han engasjerte seg i Setesdalsbanen. I 1972 var han svært aktiv med på å bevare vogner fra Sulitjelmabanen, han kjøpte endog en rekke vogner fra denne banen for egen regning bare for å sørge for at de ble bevart. Han var drivkraften bak å gjøre Setesdalsbanen til museum.

Carl Frederik har spesialisert seg i sikring, istandsetting, vedlikehold og drift av tekniske kulturminner (fartøyer, jernbaner og industri). og har bak seg jobber bla. a. som prosjektkoordinator i Jernbaneverket og førstekonsulent som saksbehandler for fartøyvern hos Riksantikvaren.

Han er i dag daglig leder for Norsk Transport AS. Å liste opp alle tillitsverv han har hatt vil ta for stor plass her, men nevnes skal at han er styreleder både for DS Bjoren AS og DS Kysten AS. I 2005 fikk Carl Fr. Kongens

fortjenestemedalje i gull "For initiativrikt samfunnsnyttig arbeid innen museumsvesen og kulturminnevern"

I 1994 mottok han Institusjonen Fritt Ord - Honnørpris "For entusiastisk arbeid med bevaring av et tradisjonelt industrimiljø" (Ullvarefabrikken på Sjølingstad ved Mandal, red. anm.)

Vi ønsker Carl Frederik velkommen som medlem i Osbanens venner!

Jarl A.

Det er ikkje ofte det vert opna nye jernbanestrekningar her i landet. Endå sjeldnare er det nok at det vert opna banar med 750 mm sporvidde, og atter endå meir sjeldsynt at opningstoget bakkar over det nylagte sporet. På Stend har me i haust opplevd slikt!

Tekst: Per Ivar R. Tautra

Jernbanemuseum med 40 meter langt spor. Det høyrer unekteleg smålåte ut. Og det er ingen tvil om at det har vore litt lite. Slik har realitetane vore på Stend stasjon sidan siste gongen sporet vart forlenga, i 1993. Sporet har likevel vore sett på som langt nok. Langt nok til å stilla ut original personvogn og dresin på. Og til å trilla vogna litt fram og tilbake på. Men i 2006 kom det eit lokomotiv til Stend, 71 år sidan førre lokomotivet tøffa ut frå stasjonen for siste gong.

Å kunna reisa med Osbanen Diesellokomotivet som kom på plass på stasjonen i juni i fjor, skapte ikkje berre trong for lengre spor. Lokomotivet var samstundes eit nokså direkte uttrykk for ein ny giv for Osbanemuseet, med visjonar om at museet kan verta noko meir omfattande enn det har vore dei første 12 åra det har eksistert. Lokomotivet hadde ikkje vore lenge i drift på stasjonen før ønsket om å forlengja sporet vart veldig sterkt blant oss som har vore aktive med å halda museet i drift. Med fem meter lokomotiv og ti meter vogn vart plussleg sporet noko kort. Loket tassar på tomgang fram og tilbake på den korte sporstubben, og reisa er ikkje lang. Likevel er reisa lang nok til at mange besøkjande ytrar glede over toget. Særleg inspirerande var det å høyra ei eldre frue som entusiastisk utbraut: "Eg hadde aldri reist med Osbanen. Men min mor og di reiste

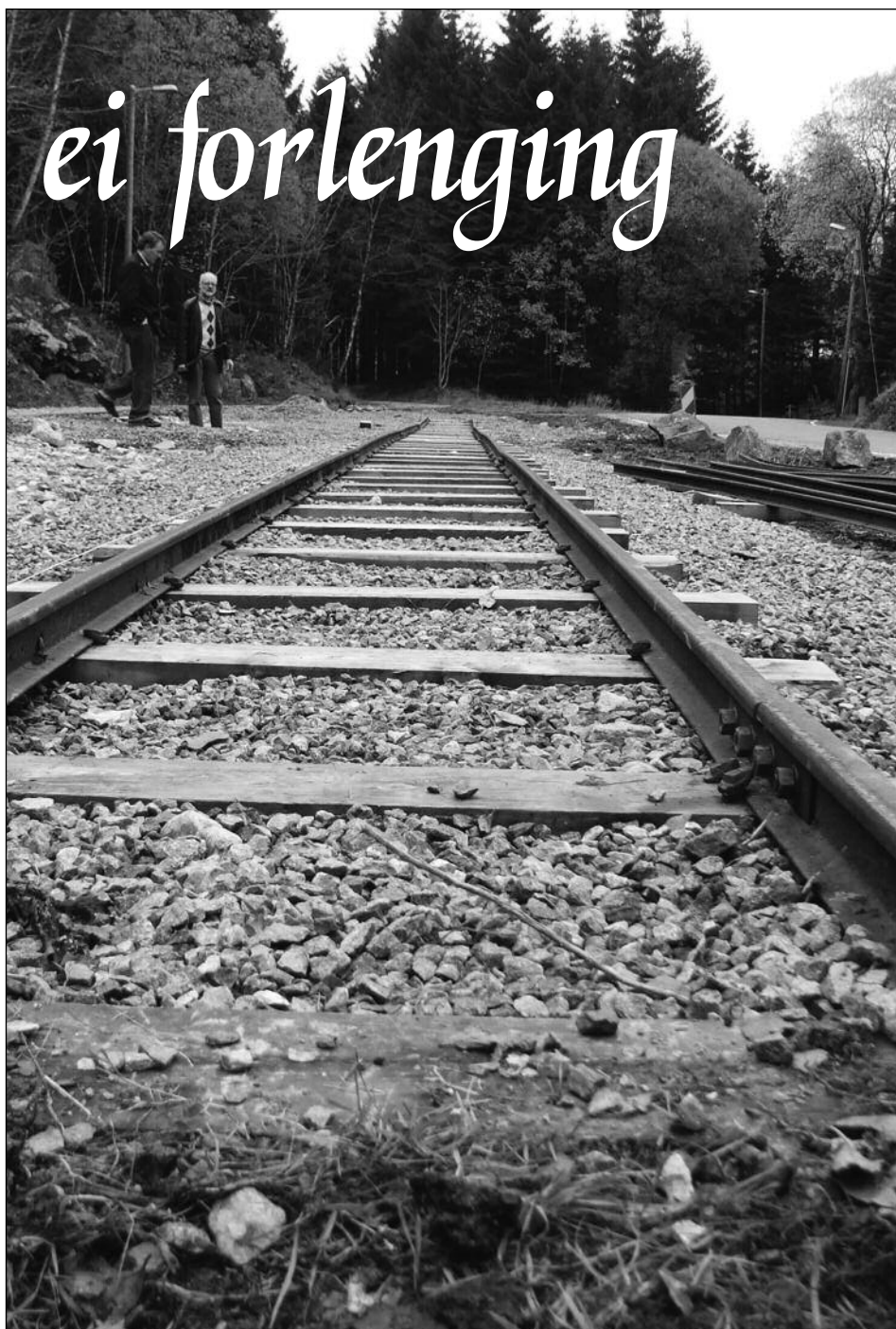
med Osbanen. Og de fortalte alltid så mykje om banen. Men no har eg også reist med Osbanen!"

Slikt er umåteleg kjekt å få høyra. Og det er eitt av mange døme på at me oppnådde det me ville med dieselloket: Vogna kom meir i fart, museet vart meir levande, og me kunne tilby folk å få oppleva korleis det var å sitja i ei vogn på tur på Osbanen. Det einaste me manglar for å gjera opplevinga komplett, er vel den gode, gamaldagse dufta av dampen.

Behov og visjonar

Å forlengja sporet skulle tena to behov. For det første måtte toget få ei litt lengre strekning å køyra på. For det andre har ønsket om å få bygt ein vognhall til å sikra den unike osbanevogna mot ver og vind, vorte heilt naudsynt og ei hastesak. Vognhallen må trekkjast noko vekk frå stasjonsbygningen, noko óg

ve i forlenging

fylkeskommunen har sett som krav, sidan hallen ikkje høyrer med i det opphavlege stasjonsmiljøet på Stend. Slik ville det å forlengja sporet óg vera naudsynt for å kunna få spor fram til den prosjekterte vognhallen. Osbanens Venner har visjonar for Stend stasjon. I det ligg det mellom anna å kunna utvikla museet til noko meir, å kunna gjenskapa ein større del av stasjonsmiljøet. Ny giv for museet medfører ønske om lengre spor - og etter kvart fleire bygningar frå det opphavlege miljøet for å kunna presentera noko meir for publikum enn berre eit rom og ei vogn.

Skjener frå Lommedalen

Å få tak i jernbaneskjener i Osbanedimensjon er ikkje lett. Slikt er mangelvare. Jarl A. Aspaker gjorde i 2006 ein stor jobb med å spora (!) opp det som trongst. Skjener skulle me få kjøpa frå Stiftelsen Lommedalsbanen i Bærum. Dei hadde eit større parti 12 kg/m skjener som Osbanen kunne få kjøpa ein del av. Dimensjonen er litt mindre enn det me eigentleg skulle hatt - 15 kg/m, men i høgde er skjeneprofilen likt. Det er difor uproblematisk å nytta det. Kjøp og transport av skjener lét seg finansiera ved at Osbanens Venner selde unna dei

gamle 25 kg/m skjenerne som me har hatt liggjande på stasjonsområdet sidan 1994. Skjenerne er klårt for grove for vårt føremål, og det har difor aldri vore aktuelt å nytta dei på Stend. Skjene-prosjektet vart såleis sjølvfinansierande, på sett og vis.

Hot dogs

Endå meir sjeldan vare enn lette jernbaneskjener er nok skjenespiker, eller dogs som dei gamle jernbanefolka gjerne omtalar dei som. På ei og anna gamal jernbanestrekning kan det nok liggja dogs i fyllingane, men til Osbanen sitt spinkle spor skulle me

helst hatt dogs av mindre dimensjonar enn det Statsbanane nytta. Jarl A. Aspaker kom utruleg nok over eit verkeleg funn: Bruktjern AS på Lønningen hadde to og eit halvt fat fulle av små dogs! Det var eit parti dei i si tid hadde kjøpt frå BKK. Sidan hadde det berre vorte ståande på skraphandlararen sin lagerplass utan at nokon hadde fatta interesse. Dermed fekk Osbanens Venner eit godt tilbod på å kjøpa alt saman. Her var det dogs "i lange banar", og OBV kom til semje med Venelaget for Gruo på Stord om å kjøpa alt saman, dela kjøpsprisen i to og dela dogsen på to.

Rallarformann Tautra liker å vise fram redskapene. Her er han klar til å slå et slag for å stoppe marathonløperne som søler saft og kaster plast og rydder aldri etter seg.

Dermed var store mengder dogs sikra for ein rimeleg penge.

Gode bidragsytarar

Hausten 2007 nærma seg. No var det på tide å få starta anleggsarbeidet aust for stasjonsbygningen på Stend, i alle høve få gjort nok til å kunna leggja spor og få sett opp ein provisorisk plasthall til å sikra vogna.

Nye telefonar vart teke av Aspaker. (Då han tok ein ny mobiltelefon hos telebutikken på Lagunen fekk han Securitas på nakken). Når ein berre

har mot til å spørja og tigga om gode tilbod, manglar det i grunnen ikkje på velvikje hos ulike tenesteleverandørar. Det er svært bra å registrera! For å gjera ei lang historie kort: Ein telefon til ein lokal entreprenør gav eit svært godt resultat. Titlestad Maskin AS fekk spørsmålet om dei kunne tenkja seg å gi ein god pris på å grava vekk betongplatingen etter tyskarbrakka. Sjefen sjølv var interessert i å hjelpa. Tilfeldigvis hadde kona og ungane hans vore på stasjonen ikkje lenge før og hatt stor glede av å reisa med toget! Berre nokre

timar etter telefonsamtalen var to mann frå Titlestad på plass for å sjå på kva som skulle gjerast. Avtalen var svært god: Titlestad skulle gjera jobben, halda folk og maskiner utan kostnad for Osbanens Venner. Det einaste Osbanens Venner skulle betala for, var dieselen som gjekk med.

Ein opprivande dag

Onsdag 10. oktober 2007 stilte Titlestad Maskin på Stend med ei gravemaskin og etter kvart tre lastebilar. Først vart betongfundamentet

Vårt nye medlem Carl Fr. Thorsager tar et godt tak i spettet og justerer sporet.

pigga laus. Deretter vart det rive opp og lasta opp i lastebilar og køyrt vekk. Fana Stein & Gjenvinning hadde godteke å ta imot betongen vederlagsfritt, som fyllmassar. På telefonisk spørsmål var Fana Stein velvillige og lét Osbanens Venner få gratis tre lastebillass med singel til sporet. Det passa bra for Titlestad å henta singel når dei likevel var i nærleiken og tippa massane frå betongfundamentet.

Det var gøy å stå på stasjonen og sjå på medan arbeidet gjekk for fullt. I løpet av ettermiddagen var det meste

Leif Riim klipper snora og åpner banen. Foto: Per Gjelsvik

av jobben gjort. Sidan gravemaskina likevel var på staden, var det ein grei jobb å få jamna singelen utover i traseen i passande nivå.

Sporet vert bygt

Dermed var alt klart for sporlegging. Det skjedde med Osbanens Venner sine egne mannskap. Laurdag 13. oktober var eit fire mann sterkt dugnadslag i full sving med å leggja spor i den nye traseen. Sviller vart lagt på plass og justerte, og deretter vart skjener laska saman og spikra fast i svillene. Gjengen rakk i løpet av fire timar å leggja to par lengder á 7 meter. Eit par ettermiddagar seinare - eller rettare sagt: den påfølgjande tysdagen - vart ytterlegare ei lengde lagt

på plass og spikra. Laskane som vart nytta, er tilnærma heimelaga. Jern vart kjøpt av Bruktjern, og deretter vart det skore til i passande dimensjonar og fekk stansa hol i etter mål frå skjenene våre. Sporet må sjå mest mogeleg autentisk ut. Difor fekk me tak i laskeskruer med rustgaranti: Dei vil garantert rusta!

Leif Riim opna Osbanen

Laurdag 20. oktober vart 21 meter av Osbanen "igjenopna". Eller rettare sagt: 21 meter av det nylagte sporet austover frå stasjonsbygningen vart høgtidleg teke i bruk.

Ei snor i det norske flagget sine fargar var festa i to spadar og spent fint

over banen, der gammalt og nytt spor møttest. Leif Riim, levande interessert i Osbanen sidan siste toget gjekk i 1935 og seinare mangeårig aktiv i Osbanens Venner, fekk æra av å klippe snora. Fleire jernbaneinteresserte, mellom anna Carl Fr. Thorsager som har skrive ein artikkel ein annan stad i dette bladet, var til stades og bivåna seremonien. Riim fekk takk for sin lange innsats for å ta vare på Osbanen, og særleg takk for utlånet av sine fem gamle album med foto av Osbanen i drift og for det arbeidet han gjorde på 1980- og 1990-talet med å berga og restaurera osbanevogna som no står på Stend stasjon. Utan Riim hadde det vore korkje museum eller vogn på Stend stasjon i

Ingvard Aam og Leif Riim får seg en nostalgisk togtur. Foto: Per Gjelsvik

dag, var konklusjonen i den korte talen som Per Ivar Tautra heldt på vegner av Osbanens Venner.

Spesiell opning

Det er sjeldan det vert opna jernbanar med 750 mm sporvidde her i landet. Så får det heller vera tilgjenge at sporlengda var temmeleg kort til jernbane å vera... Og truleg er det endå meir sjeldan at opningstoget bakkar over det nye sporet! På Stend har me som kjent ikkje høve til å snu lokomotivet rundt.... Etter at sporet var offisielt opna, kørde toget fram og tilbake fleire gonger, til stor glede for dei fram møtte.

Planar vidare

Berre nokre dagar etter den høgtidlege opninga vart sporet forlengja med ytterlegare sju meter. Enno er det plass ti to lengder - eller 14 meter - bane vidare austover. I tillegg er det meininga å grava ut ti meter trasé vest for noverande vestre ende av sporet. Banen vert, når han er ferdig forlengja i begge endane, totalt

Aspaker, Thorsager, Riim, Aam og Tautra. Foto: Per Gjelsvik

100 meter lang. Og det er så langt som me kan koma utan større omreguleringar.

I skrivande stund er banen nesten 70 meter lang. Toget kan gå opp i litt meir fart, og bremsing og gearskift

kjem ikkje fullt så hyppig som tidlegare, noko både dei reisande og ikkje minst lokføraren kan gleda seg over! Osbanens Venner takkar alle bidragsytarane for eineståande hjelp! Særleg fortener Titlestad Maskin ein stor takk for innsatsen.

Glade gutter ble enda gladere etter gladmelding

På forsommeren ble Osbanens venner invitert til å møte opp på Sparebanken Vests utdeling av kulturmidler. Stor var gleden da det viste seg at gaven vi fikk var på hele 25.000,- blanke norske kroner! Her viser Egil og Ketil fram gavebrevet og gleder seg over mulighetene gaven gir!

Spennende bilde fra Søfteland stasjon frem fra glemselen

Under arrangementet "Landliggia på Stend" i høst fikk vi et hyggelig besøk på stasjonen av Harald Søfteland fra nettopp Søfteland. Han hadde rydda i gamle papirer etter foreldrene og funnet et gammelt bilde fra Søfteland stasjon. I og med at huset deres også var med på bildet, og dette var bygd i 1930, kunne vi raskt fastslå at bildet måtte være tatt en gang mellom 1930 og 1935.

Det unike med dette Søftelandsbildet var at det viste stasjonsområdet i en helt annen vinkel enn det vi var vant med, og at vi dermed også kunne fastslå litt nærmere hvordan toalettbyggene på stasjonene langs linja var bygd opp.

Blant Riims bilder fant vi et annet bilde vi ikke hadde sett på trykk før, og ved sammenligning med Søftelands Søftelandsbilde kunne vi fastslå at også dette bildet var fra Søfteland! I

bakgrunnen ser vi samme hus og grustak / bergnabb. Ellers er vi jo vant med å se Søfteland stasjon i en helt annen vinkel, slik som bildene på de kjente gamle postkortene viser stasjonsområdet.

Jarl A.

Vi har fått to fantastiske fotoskatter

Det å ha en egen fotosamling fra Nesttun-Osbanen har vært et savn i Osbanens Venner. Vi hadde riktignok en slik skatt engang, men den forsvant ut av dørene med en tidligere formann. Derfor har utvalget vårt av bilder, blant annet til bruk i Osmerra, vært begrenset. Men i sommer og høst skulle alt forandre seg til det bedre!

Styret fant i vår ut at vi ville hedre Leif Riim for hans mangeårige innsats for foreningen. Dette ville vi gjøre med å overrekke han et aksjebrev som en synlig takk fra oss.

Undertegnede tok turen innom Riim med aksjebrevet og ble meget godt mottatt. Vi visste på forhånd at Leif Riim hadde samlet sammen mange gamle bilder fra Osbanen. Det vi trodde var at disse bildene var samlet i ETT album, men han hadde faktisk FEM fulle album med bilder. Og den gode Riim hadde ingenting imot å la oss få låne hele samlingen for å skanne den. Det har resultert i en spesialutstilling av bilder i venterommet på Stend. Dette var en gest vi satte svært stor pris på, Leif!

Senere på sommeren var undertegnede i kontakt med Einar Willgohs. Vi visste at Einars far, Yngve Willgohs hadde bygd opp en fin samling bilder sammen med Riim. Einar kunne imidlertid ikke vite hvor farens bilder hadde tatt veien, men lovte å kontakte oss hvis han fant ut noe. Uti september kom en gledelig telefon. Han hadde funnet bildene i en eske i kjelleren + en smalfilm. Vi kunne bare komme og hente hele sulamitten!

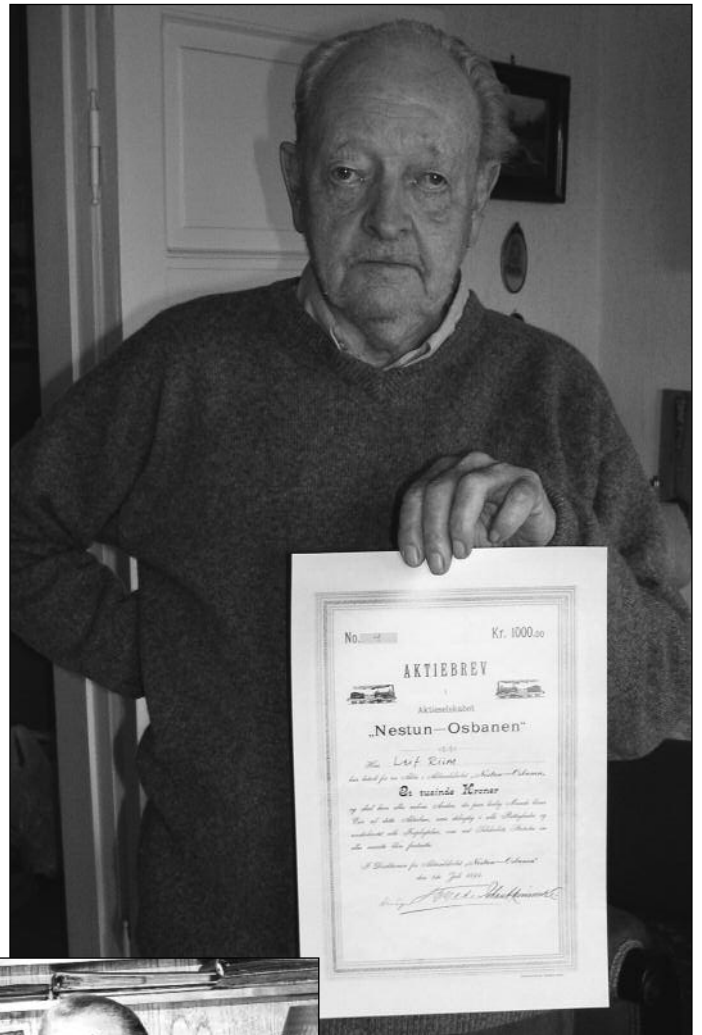
Det fine her er at selv om mange av bildene i Riims og Willgohs samlinger er like, så er noen bilder i den ene samlingen bedre enn kopiene i den andre, og vise versa. Dette fører til sammen til at vi har den beste samlingen av Osbanebilder vi noensinne kunne drømme om å få hånd om.

Bildene fra Riim er skannet og vil bli tatt godt vare på noen av styremedlemmene i OBV.

Yngve Willgohs billedsamling vil snart bli skannet. Så vil originalene bli plassert i bankboks sammen med den originale smalfilmen. På bildet nedenfor ses salige Willgohs med det samleobjektet han kanskje var mest stolt av, nemlig ULVEN-skiltet han stjal i dagene før lokomotivet ble hugd opp.

Dette skiltene har Osbanens venner fått i deponi sammen med fabrikkskiltet til samme lokomotiv. Mer om dette et annet sted i bladet.

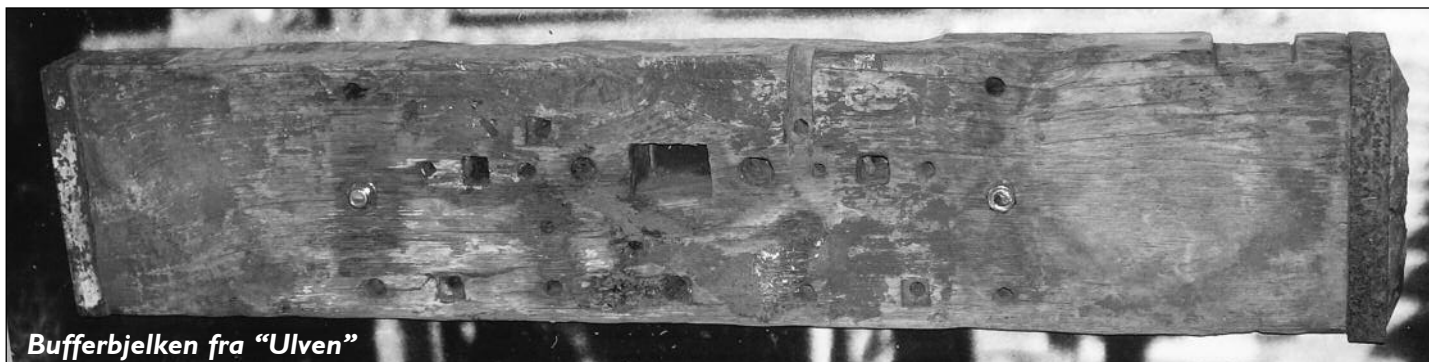
Jarl A.

Over: Leif Riim med aksjebrev. Under ses litt av Yngve Willgohs fine samling osbanebilder!

Flere fine nye gjenstan

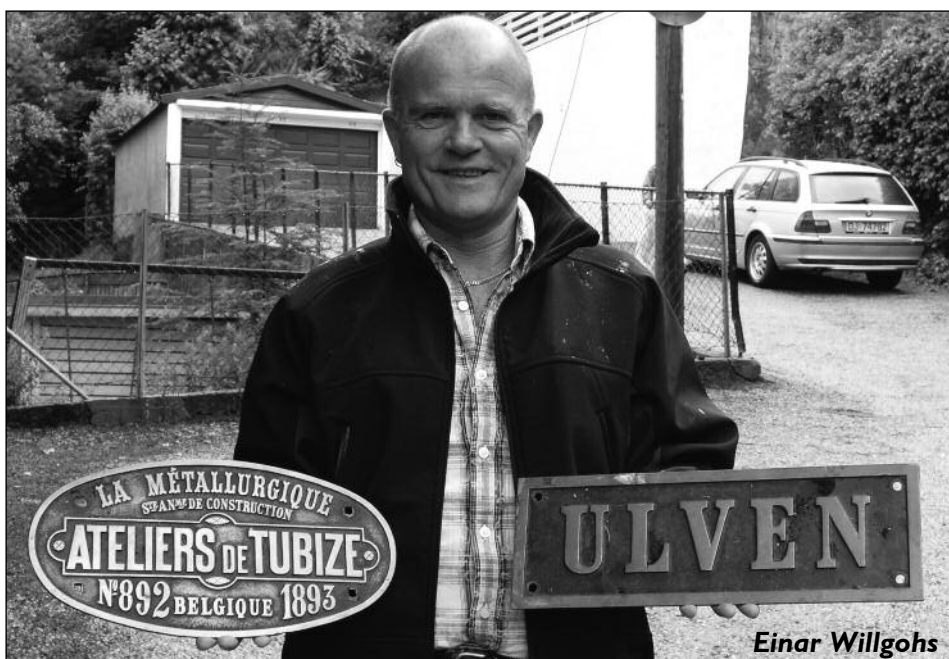
Bufferbjelken fra "Ulven"

Foruten de allerede omtalte fotosamlingene fra Leif Riim og Yngve Willgohs har Osbane-museet i løpet av 2007 fått hånd om flere fine gjenstander som vi har stor glede av å vise fram i utstillingslokalet vårt.

Det begynte på forsommeren da undertegnede fant et bilde i en gammel utgave av Osmerra. Der var det avbildet en **bufferbjelke** fra et av lokomotivene, og det sto at denne var i bruk som høvelbenk på et småbruk på Os. Bildet som var gjen-gitt hadde **Hilmar Flaterås** tatt for nesten tretti år siden, og han kunne fortelle at bufferbjelken dengang tilhørte Jørgen Os, som brukte den på småbruket sitt på Klokkargarden. Jørgen Os var forlenget gått bort, men sønnen hans, **Terje Os**, hadde ingenting imot å la oss overta bufferbjelken. Den hadde inntil for noen få år siden ligget i et tilbygg til våningshuset. Dette var i midlertid revet og bygd opp igjen, og bjelken var lagt bort i vedskjulet. Etter at ei selje som stod inntil vedskjulet var hugget, hadde også vedskjulet falt sammen, men heldigvis lot bjelken seg redde.

Ved ettersyn viste det seg at bjelken hadde kjennetegn som tilsa at denne var fra lokomotivet Ulven. Det ser en på at hakket på toppen kun er på den ene siden. De andre lokene hadde hakk på begge sidene. Dette samsvarer også med at Jørgen Os hadde fått bjelken fra Nesttun, der Ulven ble hugget.

Terje Os har fått et 1000-krones aksjebrev som takk for det verdifulle bidraget til Osbane-museet.

Einar Willgohs

Noen få dager etter at bufferbjelken fra Ulven var i hus, ringte jeg til **Einar Willgohs**. Vi visste at faren hans, Yngve Willgohs, hadde hatt ett av **skiltene fra Ulven**, og vi håpet det kanskje skulle la seg ordne å få låne dette til utstilling på Stend.

Einar var velvilligheten selv, og kunne bekrefte at faren hadde hatt et navneskilt. Vi kunne gjerne få låne skiltet bare han kunne finne det. Han noterte navn og telefonnummer og skulle ringe så snart han hadde leita i kjelleren. 28 minutter senere hadde jeg Einar på tråden. Han kunne fortelle at han hadde funnet et skilt som det sto Ulven på. Også i tillegg et ovalt et, noe belgisk noe (fabrikkskiltet)...

Jeg var ikke tungbedt. 40 minutter senere var jeg hjemme hos han nær Haukeland sykehus og overtok godbitene på vegne av foreningen.

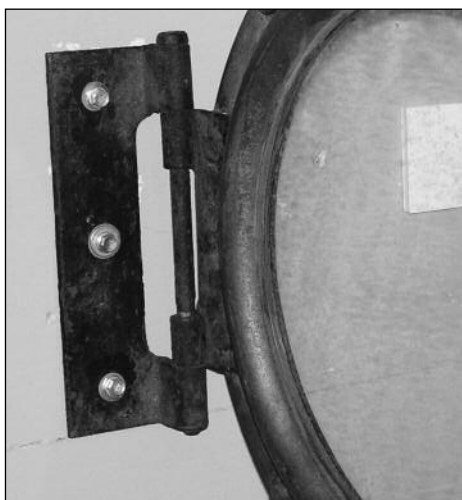
Som de fleste nok vet, hadde Stend stasjon også telefonstasjon. Fra Norsk Telemuseum har vi fått lånt en gammel **telefonsentral** til utstilling i museet vårt. Den er av en type som var i bruk lenge før 1935, er fin å se på og gjør seg godt i utstillingen.

der til Osbane-museet

Ralph Wilson kunne i sommer fortelle at det for mange år siden ble lagt på lageret til Os museumslag **to vinduer** fra et av lokomotivene. Os museumslag var forlengst en saga blott, men samlingen var ivaretatt av kulturkontoret i Os kommune. Leif Riim mente at dette var vinduer fra lokomotivet Os, fordi vinduene på innsiden hadde messingringer, og at det bare var Os som hadde dette.

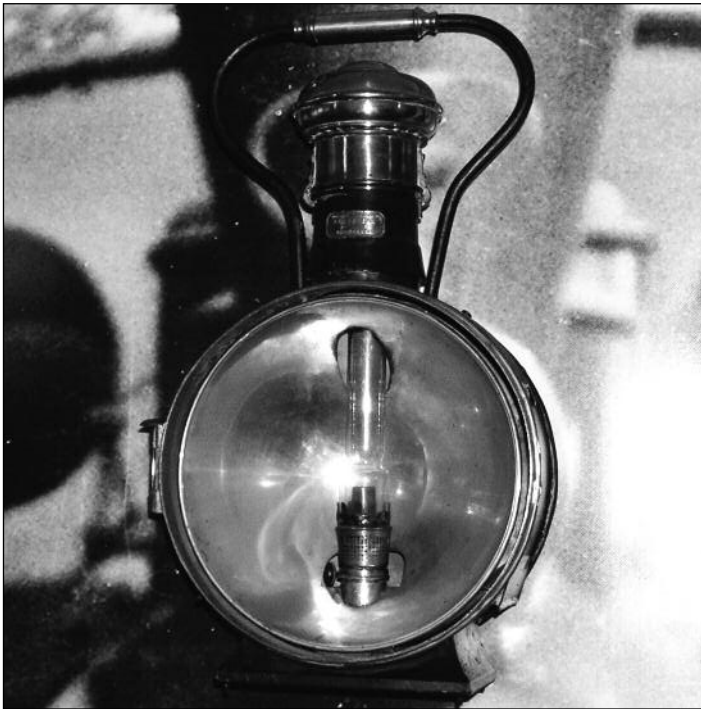
Ser en nærmere på hengslene til vinduene har disse tre loddrette hull til bolter. Det stemmer med bildene av lokomotivet Os. De to andre lokene hadde fire hull, to oppe og to nede. Os kommune lånte oss mer enn gjerne disse vinduene, som nå er utstilt i museet vårt.

På forsommeren hadde **Oddvar** fått tak i et klenodium. En perifer kjenning hadde kontaktet ham og sagt han hadde en **gammel reisekiste** han skulle kaste. Men den var **merket Stend**, og da tenkte han på oss i Osbanens venner. Slike venner vil vi gjerne ha! Her har vi altså fått et virkelig klenodium, en reisekiste som helt garantert har kommet med toget til Stend stasjon! Kista har vært til avlusning på Hordamuseet og er nå i utstillingen på stasjonen.

Jarl A.

Fra Carl Frederik Thorsager har vi fått hovedlykta fra et av lokomotivene. Denne har han tatt vare på siden han fikk den hos Bernt Børretzen på Os stasjon en gang i "guttedagene". Slike gutter det vil gamle Norge ha!

Vår glade, gode formann Egil vil på vegne av Osbanens Venner hilse til alle sammen og ønske en god jul og et riktig godt nyttår!

Din stasjon langs Osbanen...

ER-AN

OS - 9.9 KI. BERGEN - 25.4 KI.

H.o.H. - 57m

ER-AN Auto AS
Byvn. 920, 5212 Søfteland
Telefon 56 30 71 75 (butikk)
Telefon 56 30 71 60 (vekst.)